

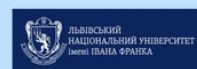

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали II Міжнародного науково-практичного
семінару-воркшопу

ОБСЕ

Universitatea
Ștefan cel Mare
Suceava

Università
di Genova

15-16 травня
м. Чернівці

УДК 342(477)(082)

М 34

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, професор кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, професор Вільнюського університету (голова);

Слінько Тетяна Миколаївна, кандидат юридичних наук, професор кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Бзова Лаура Георгіївна, PhD, доцент, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Марченко Андрій Романович, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Конституційні засади належної правової процедури: виклики та перспективи євроінтеграції: Матеріали II Міжнародного науково-практичного семінару-воркшопу (15-16 травня 2026 р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2026. с. 325

До збірника увійшли матеріали II Міжнародного науково-практичного семінару-воркшопу «Конституційні засади належної правової процедури: виклики та перспективи євроінтеграції» (Чернівці, 15-16 травня 2026 р.)

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах.

ЗМІСТ

Albanesi Enrico. Fair Process for Moderating Content by Online Platforms. How Digital Constitutionalism can Regulate Private Actors, and Balance Human Dignity and Freedom of Expression.....	8
Бабін І.І., Білоскурська О.В. Належна правова процедура та принцип верховенства права в освітніх правовідносинах: конституційно-правовий аспект.....	12
Бадида А.Ю. Належна правова процедура як стандарт доступу до конституційного правосуддя: європейський досвід та українські реалії.....	18
Bakun Volodymyr. Reglementarea constituțional-juridică și practica punerii în aplicare a anumitor instituții ale puterii poporului în condițiile unor regimuri juridice speciale.....	24
Basalaieva Alla. Implementation of the right of a citizen to participate in the management of public affairs in the European Union.....	28
Belei Elena. Impactul prerogativelor ex officio ale judecătorului de contencios administrativ asupra caracterului echitabil al procedurilor judiciare.....	31
Бесчастний В.М. Стандарти належної правової процедури в рішеннях Конституційного Суду України.....	38
Bzova Laura, Manâk Aliona. Către procedura penală internațională: aspirațiile și limitările procesului echitabil.....	43
Бунчук О.Б. Захист права на життя крізь призму діяльності ЄСПЛ.....	46
Воронов М.М. Багаторівневе управління та процесуальні гарантії: як децентралізація впливає на стандарти fair trial у державах ЄС та Дорожня карта для України.....	49
Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Парадигмальне зміщення тлумачення Верховним Судом принципу належної правової процедури.....	53
Глиняна К.М. Практика ЄСПЛ щодо захисту права дитини на приватність.....	59

Глиняний І.В. Захист виборчих прав у адміністративному судочинстві України в контексті європейських стандартів та євроінтеграційних зобов'язань.....	67
Грекул-Ковалик Т.А., Торончук І.Ж. Принцип належного врядування як інституційний стандарт захисту прав внутрішньо переміщених осіб у світлі євроінтеграційних реформ в Україні.....	72
Дешко Л.М. Порядок формування, функціонування та припинення діяльності коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України: прогалина в праві.....	76
Дубас В.В. Конституційна скарга і принцип <i>res judicata</i> : огляд судової практики.....	81
Дутчак А.І. Парадигмальна невизначеність аргументативного дискурсу Верховного Суду щодо вирішення податкових спорів.....	90
Дутчак О.І. Правова природа обов'язку платника податків з реєстрації податкових накладних.....	96
Josanu Dorin. Particularitățile procedurale ale examinării unui litigiu de muncă în contextul garantării unui proces echitabil și principiului constituțional al accesului liber la justiție în Republica Moldova.....	100
Жосану І.Д. Спрощені судові процедури – механізм гарантування права на справедливий суд.....	107
Isokaitė Indrė. Some reflections on the constitutional foundations of a due process in Lithuania.....	115
Каланча І.Г. Процесуальні та інституційні аспекти реалізації статті 35 Конвенції про кіберзлочинність в кримінальному процесі України.....	119
Камінська Н. Забезпечення принципу недискримінації у процесі компенсації за пошкоджене і знищене нерухоме майно внаслідок збройної агресії росії проти України.....	127
Ковбас І.В. Адміністративно-правове забезпечення права на інформацію в умовах воєнного стану.....	133

Кодрян Я.Д. Належна правова процедура та належний суб'єкт розгляду дисциплінарної скарги: Каменос проти Кіпру.....	138
Кондрат'єва Л.А. Міграційний адвокат як представник особи під час воєнного стану.....	141
Крайній П.І. Адміністративно-правові основи належної правової процедури під час дії особливих правових режимів (досвід України та держави Ізраїль).....	145
Крейтер А.О. Оцінка доказів дисциплінарному провадженні щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України.....	153
Кузьмишин В.М. Адміністративні суди як інституційний гарант верховенства права в умовах євроінтеграції України: імплементація стандартів належної правової процедури.....	156
Левенець А. Людська гідність як критерій правомірності обмеження прав людини у практиці Конституційного Суду України.....	160
Marcenko Andrei. Probleme legate de admisibilitatea, relevanța și veridicitatea datelor OSINT în practica judiciară.....	165
Миронюк О.І. Правова система України: архітектура безпеки, легітимність та виклики воєнного часу.....	168
Нестеренко Л.І. Медіація як інструмент захисту прав людини в умовах євроінтеграції та судової реформи.....	173
Остафійчук Л.А. OSINT як інструмент доказування у цивільних справах.....	178
Проскурняк О.І. Електронні докази як елемент цифрової трансформації адміністративного судочинства.....	184
Савка О.Т. Порівняльний аналіз тлумачення норм Конституції в Україні та європейських країнах: теоретичні та практичні аспекти.....	187
Савчин М.В. Концепт DUE PROCESS та аргументація рішень Конституційного Суду України.....	190
Садовей Н. Самозахист прав шляхом самоушкодження (self-harm): законодавчий дискурс у Республіці Молдова.....	197

Slinko Tetiana. Due process in digital freedom of expression cases: the experience of the brazilian Supreme Federal court and european standards.....	202
Snigur M. Drepturile procesuale în dreptul cutumal al UE: experiența pentru Ucraina.....	208
Стефанчук М.М. Незалежність судової влади в Україні: євроінтеграційний вимір.....	211
Стоцький Р.М. Забезпечення доказів у адміністративному судочинстві України.....	217
Сюр Н. Конституційність формування складу Конституційного Суду України.....	220
Татулич І.Ю. Дистанційна участь у судовому засіданні: баланс між ефективністю процесу та дотриманням принципу безпосередності в цивільному судочинстві.....	226
Туляков В.О. Юрисдикційна асиметрія і належна правова процедура.....	233
Удовика Л.Г. Перехідне правосуддя України крізь призму належної правової процедури.....	241
Chisari-Rurak Aliona. Salarizarea procurorilor – premisă a independenței și integrității profesionale.....	246
Шевчук С.В. Субстантивні аспекти належної правової процедури - основа діяльності сучасних конституційних судів.....	253
Șcerbaniuc Oksana. Procesul echitabil în justiția constituțională: limitele discreției și standardele de echitate.....	257

ПЕРШІ КРОКИ У НАУЦІ

Vlasiuk Eugen. Procedura juridică corespunzătoare de examinare a probelor în cadrul cooperării internaționale în procesul penal.....	261
Волошина Ю. Конституційний статус прокуратури внаслідок реформи щодо правосуддя.....	266

Данилюк О.В. Англо-французьке порівняння процедури порушення кримінального провадження.....	271
Лисюк А. Електронні докази як інструмент забезпечення fair trial у кримінальних провадженнях про воєнні злочини: проблеми автентифікації та допустимості.....	275
Лукін С. Реформа прокуратури України в умовах воєнного стану.....	279
Makukha Bogdan. Protection of human rights in the context of judicial reform and european integration obligations.....	283
Mamcin Maksim. Bazele juridice ale cooperării dintre autoritățile naționale și EUROPOL ca fundament al unui proces penal corect.....	286
Марчук І.О. Антикорупційні інституції як елемент гарантій справедливого суду та довіри до правосуддя.....	290
Небогатих П.І. Функції прокуратури в Україні: теоретико-правовий аспект.....	294
Оксентій В. Правові аспекти принципу «non bis in idem» в практиці ЄСПЛ.....	299
Okhrymenko Olena. Due legal procedure in the conduct of local referenda in Ukraine.....	303
Пацурківський П.П. Тлумачення ЄСПЛ стандарту судового доказування поза розумним сумнівом у цивільних справах.....	307
Сірик В.В. Роль Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в євроінтеграційному процесі України.....	312
Федрак А. Цифрові (електронні) докази як інноваційний інститут кримінального процесуального права.....	316
Чеботаренко А. Співпраця національних органів досудового розслідування з Міжнародним кримінальним судом: колізії юрисдикцій та процесуальні механізми.....	321

Павло Крайній

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного права
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ ПІД ЧАС ДІЇ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ (ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ)

«Серед гуркоту зброї закони не мовчать»

сер Річард Аткін,

Суддя Верховного суду Сполученого Королівства

Справа «Liversidge v. Anderson» 1942¹⁰

Забезпечення функціонування держави в умовах тривалих війн та збройних конфліктів є надзвичайно складним завданням. Воно не просте як з точки зору забезпечення необхідного рівня мобілізації суспільства, підтримання функціонування правової системи та системи законодавства, так і забезпечення належного рівня реалізації прав і свобод людини. Можемо знайти велику кількість випадків безпосередньо у XX столітті, коли війна та її негативні наслідки прибирали з карти світу держави, окремі народи. З іншого боку, після Другої світової війни розпочалась чергова хвиля появи незалежних держав, які здобували свою суб'єктність, як правило, у складних умовах. Українська незалежність через понад два десятиліття опинилась під загрозою російської агресії та переросла у найбільшу війну на території європейського континенту. Під безпосереднім ударом опинилась й наша правова система, адже вона повинна враховувати відповідні зміни, які відбуваються у широкому спектрі правовідносин. У перші дні повномасштабного вторгнення важливим, але не до кінця зрозумілим стало питання про те, чи зможе право виконати

¹⁰ Liversidge v. Anderson. *United Settlement Co. Ltd.* URL: <https://uniset.ca/other/cs5/1942AC206.html> (date of access: 02.04.2026).

свою основну функцію регулятора суспільних відносин в умовах дії правового режиму воєнного стану?

Через понад чотири роки війни можемо констатувати, що воно не лише виконало вищевказану функцію, але й, хоч поступово, та все ж змогло трансформуватись у таких складних умовах. При цьому паралельний процес європейської інтеграції, який затверджено на конституційному рівні, з часом призвів до динамічних змін в окремих галузях права. Адміністративне право стало однією із них. З-поміж актуальних викликів, які сьогодні існують у царині адміністративної науки та практики, одним із актуальних явищ у частині його подальшого розвитку під впливом дії правового режиму воєнного стану та європеїзації є правова процедура. Незважаючи на численні публікації, які розкривають особливості її вдосконалення, врахування досвіду та практики Європейського Суду з прав людини та зарубіжного досвіду модернізації адміністративного законодавства у цій сфері окремими державами Європейського Союзу, поза увагою залишається практика забезпечення правової процедури Державою Ізраїль.

Зважаючи на унікальну історію здобуття своєї незалежності, ізраїльська держава, яка забезпечує необхідний рівень захисту прав і свобод людини, має унікальну правову систему та сформовану незалежну судову гілку влади, має значний досвід реалізації правової процедури. Такий успіх обумовлений кількома чинниками, проте, на нашу думку, ключовими є «вплітання» британського права у майбутню правову систему новоствореної держави та формування самодостатньої, незалежної та високопрофесійної судової системи, яка очолюється Верховним Судом Ізраїлю. Перший чинник дозволив перейняти основи загального права (*common law*), а відтак забезпечити наступне врахування принципу верховенства права (*rule of law*). Другий забезпечив поступове формування професійного суддівського корпусу, який, незважаючи на складні обставини свого функціонування у перше десятиліття незалежності Ізраїлю, сформував унікальну, динамічну та багатогранну основу для суддівського активізму. Причому останній є важливою складовою як захисту

прав і свобод людини від дій або ж бездіяльності публічної влади, так і контролю за реалізацією повноважень таких органів.

В цьому сенсі ізраїльський досвід забезпечення правової процедури, як і в Україні, здійснюється в умовах дії спеціальних правових режимів. Якщо в Україні запроваджений правовий режим воєнного стану продовжується щотири місяці [1], то в Ізраїлі режим надзвичайного стану продовжується з 1948 року [2]. Тобто майже з першого дня проголошення своєї незалежності Ізраїль існує під дією надзвичайного стану, який досі не скасовано. Навіть тривала дія спеціального правового режиму хоча й впливає на розвиток окремих інститутів адміністративного права, розвиток судового активізму та використання доктрини загального права не лише не виключає, а навпаки — дозволяє підсилити додержання правової процедури у публічно-правових відносинах. Відсутність єдиної писаної Конституції, розтягнута у часі спроба прийняття окремих Основних Законів, які мали б закріпити основні конституційно-правові засади ізраїльської держави, запровадження додаткового контролю Верховного Суду Ізраїлю з боку уряду та парламенту не спричинили колапсу правової системи Ізраїлю.

Аналіз адміністративно-правових основ, які гарантують, забезпечують та захищають правову процедуру в ізраїльській державі, дозволяє виокремити наступні рівні їх закріплення. По-перше, прийняті Основні Закони, якими закріплюються основні засади діяльності органів публічної влади, судової системи, оборони, основних прав і свобод людини, мають окремі положення, які стосуються забезпечення правової процедури. По-друге, діяльність органів публічної влади обмежується як можливістю позасудового оскарження громадянами, так і можливістю судового оскарження дій чи бездіяльності посадових осіб відповідних органів публічної влади. По-третє, функціонуючий Верховний Суд Ізраїлю забезпечує додержання балансу між гілками влади, а також реалізує свою дуальну правову природу і як Вищий суд справедливості. Особливо важливою є судова дискреція та судовий розсуд.

Відомий правник, колишній Голова Верховного Суду Ізраїлю А. Барак з цього приводу зазначав: «Людська мудрість не здатна створити загальний правовий принцип, який міг би дати однозначну відповідь без застосування розсуду щодо нескінченної кількості ситуацій (частину з яких неможливо передбачити заздалегідь), до яких такий принцип може застосовуватися... У межах самої правової бази він має право на розсуд щодо вибору між різними доступними варіантами. Справді, судовий розсуд – як і будь-який владний розсуд у демократичній державі – є обмеженим» [3, с. 301]. У цьому полягає один із аспектів успішного формування судової системи, яка допомагає людині отримувати належний рівень правової процедури від органів публічної влади. Навіть під час дії спеціального правового режиму, який хоча й обмежує окремі права людини та громадянина, але загалом дозволяє перебувати та здійснювати свою діяльність на території держави, яка перебуває під постійною загрозою ведення бойових дій або війни. Створена унікальна правова основа, що дозволяє громадянам Ізраїлю, іноземцям, представникам інших народів, що знаходяться на її території, реалізувати відповідні права та свободи, розуміючи при цьому, що у випадку їх порушення вони можуть розраховувати на ефективний адміністративно-правовий чи судовий спосіб захисту.

Іще одним важливим чинником, який забезпечує правову процедуру, є діяльність спеціальних органів, які наділені повноваженнями забезпечувати нагляд за діяльністю органів публічної влади, розглядають звернення та скарги громадян, приймають відповідні рішення за результатами такої діяльності. Мова йде про діяльність Державного контролера (*State Comptroller*). Відповідно до ст. 4-6 Основного Закону: «Державний контролер розслідує скарги громадян щодо органів та осіб, як це передбачено законом або на його підставі; у цій якості Державний контролер носить звання «омбудсмен». Виконуючи свої функції, Державний контролер підзвітний лише Кнесету і не залежить від уряду» [4].

Співробітники Офісу державного контролера забезпечують взаємодію з органами публічної влади та громадянами, які потребують необхідної допомоги,

особливо у період ведення війни. Це дозволяє забезпечувати ефективне вирішення проблем осіб, які постраждали внаслідок таких бойових дій або ж були евакуйовані, чиї питання не були належним чином розглянуті. Наприклад, за наслідками військової операції «Висхідний лев» («*Rising Lion*»), яка відбулась у 2025 році Армією оборони Ізраїлю (далі — АОІ) проти Ірану, скарги, які надходили від громадян Ізраїлю, стосувались двох груп питань.

Перша — проблеми, з якими стикаються мешканці, які зазнали прямих пошкоджень від ракетних обстрілів. Їхні скарги стосувались питань евакуації та особливостей відшкодування завданих збитків. Друга — стосується проблем щодо недоліків заходів із захисту населення, питань у сфері охорони здоров'я, працевлаштування та доступу до державних послуг.

Отже, забезпечення адміністративно-правових основ правової процедури у період дії спеціальних правових режимів можливе за умови належного правового регулювання, створення ефективної судової системи та діяльності спеціальних органів публічної влади, які здійснюватимуть контроль за додержанням прав і свобод людини. У цьому аспекті досвід Держави Ізраїль може бути використаний для вдосконалення окремих адміністративно-правових механізмів та інститутів в Україні.

Список літератури

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 : станом на 28 січ. 2026 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 02.04.2026).
2. Basic-Law: The Government (Originally adopted in 5761-2001). URL : <https://www.lawandisrael.org/themencodepdfviewer/?file=https://www.lawandisrael.org/wpcontent/uploads/Topics/Legislation/BasicLaws/BasicLawTheGovernment.pdf#zoom=pageheight&pagemode=bookmarks> (date of access: 2.04.2026).
3. Aharon Barak. On Society, Law, and Judging. Tulsa Law Review. Vol. 47. №2. 2013. P. 297-318. URL : <https://digitalcommons.law.utulsa.edu/tlr/vol47/iss2/1>

4. Basic-Law: the State Comptroller. URL : <https://media.mevaker.gov.il/mevaker/media/4ihdeguy/laws-basic-law-en.pdf> (date of access: 2.04.2026).

Крейтер А.О.

аспірант Науково-дослідного інституту публічного права

(м. Київ, Україна)

ОЦІНКА ДОКАЗІВ ДИСЦИПЛІНАРНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ СПЕЦІАЛЬНІ ЗВАННЯ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Дисциплінарне провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, здійснюється у певній послідовності. Такою послідовністю охоплюється також доказування в зазначеній категорії справ, яке здійснюється поетапно. Одним із етапів доказування в дисциплінарному провадженні є оцінка доказів уповноваженими суб'єктами, яка є малодослідженою.

Доказування в дисциплінарному провадженні щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, здійснюється суб'єктами провадження шляхом збору та подання інформації про обставини справи для її дослідження та подальшої оцінки.

Для порівняння варто зазначити, що доказування в адміністративному судочинстві – це діяльність уповноважених суб'єктів адміністративного судового процесу щодо збирання та подання інформації про певні події, дії або стан, а також витребування судом зазначеної інформації на підставі клопотання учасників справи чи їх представників або за власною ініціативою адміністративного суду для її дослідження та подальшої оцінки [1, с.9]. Отже, оцінка доказів займає центральне місце в системі доказування.